

SÈRIE 1

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Mapa dels ocupats en agricultura a Catalunya**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius generals 6 i 7 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3: *Territori i activitats econòmiques*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

L'alumnat ha de descriure que es tracta d'un mapa de Catalunya temàtic que mostra els ocupats al sector agrari per comarques i en números absoluts. Les dades estan agrupades en cinc categories i es representen per mitjà d'una gamma de trames i matisos en blanc i negre. El mapa està realitzat a escala, la qual està indicada en la part inferior

La font és l'Atlas Nacional de Catalunya amb dades de l'IDESCAT Any 2007.

(0,5)

L'alumne ha d'esmentar que la comarca amb un nombre d'ocupats més gran és el Segrià, mentre que les que tenen una quantitat d'ocupats menor són la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

agricultura extensiva: conreu que s'efectua en grans superfícies agrícoles, sovint dedicades a un sol tipus de conreu, i amb una inversió de capital i ma d'obra reduïda.

(0,5)

rotació de conreus: sistema de conreu basat en la successió de diferents conreus i períodes d'inactivitat (guaret) en un mateix camp, per tal d'evitar l'empobriment del sòl.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Expliqueu breument quins són els principals productes agrícoles que es produeixen a Catalunya i la seva localització geogràfica.

L'explicació podria ser similar a la següent:

Pel que fa als principals productes agrícoles cal diferenciar entre els que es produeixen en el sistema d'agricultura intensiva i els procedents de l'agricultura extensiva.

Pel que fa l'agricultura intensiva, els principals productes i les localitzacions geogràfiques són:

Flors al Maresme

Hortalisses al delta del Llobregat,

Arròs al delta de l'Ebre.

Fruites (pera, poma, préssec) al Segrià i a l'Alt Empordà (poma).

Etc.

Es podrien donar 0,1 punts per cada producte esmentat fins a un màxim de 0,5.

(0,5)

Pel que fa l'agricultura extensiva, els principals productes i les localitzacions són:

Vinya en comarques especialitzades en aquest conreu destinat a la producció de vins i caves: Penedès, Priorat, Conca de Barberà, Terra Alta, Alt Empordà, etc.

Avellaner al camp de Tarragona.

Cereals, olivera i vinya a les terres interiors,

amb especialització d'algunes comarques en algun producte concret com l'olivera a les Garrigues o l'ordi a la Segarra.

A les comarques més humides es produeix farratge i blat de moro destinats a les explotacions ramaderes.

Etc.

Es podrien donar 0,1 punts per cada producte esmentat fins a un màxim de 0,5.

(0,5)

Al Segrià l'elevat nombre de treballadors a l'agricultura es justifica a causa d'una antiga implantació de l'agricultura basada en l'existència d'una plana amb sòls molt fèrtils, el desenvolupament dels conreus de regadiu basats en l'aigua del Segre i l'expansió més recent d'alguns conreus com els fruiters de fruita dolça, els cereals i els farratges.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Exposeu les característiques de l'agricultura a Catalunya d'acord amb l'esquema següent:

a) superfície de les explotacions.

A Catalunya predominen les explotacions petites a diferència d'altres regions d'Espanya on es mantenen molts latifundis.

(0,5)

b) relació del sector agrícola amb la ramaderia.

A moltes comarques i especialment a les més humides el sector agrícola està integrat amb les explotacions ramaderes, de manera que l'ordi, els farratges i el blat de moro que s'hi conrea està destinat a l'alimentació d'explotacions ramaderes sovint dins la mateixa propietat.

(0,5)

c) problemes ambientals derivats de l'activitat agrícola

Els problemes ambientals provocats per les activitats agràries estan relacionats amb la utilització de productes químics per millorar els rendiments, com per exemple els adobs i els productes fitosanitaris.

(0,25)

Un altre problema és l'elevat consum d'aigua que efectuen algunes explotacions de regadiu.

(0,25)

[1,5 punts]

Exercici 2: Taula de dades sobre les fonts d'energia primària a Espanya

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius generals 6 i 8 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2: *Medi Ambient i paisatge*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

L'alumnat hauria de descriure una taula que mostra els valors de la producció d'energia primària a Espanya mesurada en Ktep (milers de tones equivalents de petroli) en el període 1995-2007.

La informació està extreta de l'Institut Nacional de Estadística (INE) i és de l'any 2010.

(0,5)

La taula mostra enormes diferències entre la producció d'energia nuclear i la resta, s'observa a més un descens general o estancament de la producció d'energia al llarg dels anys, excepte en els casos dels grups formats per l'eòlica i solar, i la biomassa i els residus, de desenvolupament recent.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

energia primària: és l'energia que s'obté directament de recursos naturals com el carbó, el gas natural, el vent, els rajos de sol, etc.

(0,5)

energia renovable: és l'energia que s'obté de fonts inexhauribles com el Sol, el vent, les mareas, el calor intern de la Terra, ... o de fonts que presenten unes taxes de renovació ràpida, com per exemple la biomassa.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Observeu la taula i expliqueu les causes de la baixa producció d'energia primària a Espanya.

L'alumnat hauria de contestar amb una resposta semblant a:

Les causes són la manca de recursos energètics a Espanya. Les mines de carbó han anat tancant per manca de rendibilitat mentre que els pous de petroli són escassos. L'energia nuclear presenta el valor més alt però la seva producció està estancada fa anys. Les energies renovables ofereixen bones perspectives però la seva posta en funcionament a gran escala és encara recent.

(0,5)

Expliqueu també perquè la producció d'energia nuclear i del carbó estan estancades o en declivi.

L'energia nuclear fa anys que està estancada a causa de la moratòria en la construcció de centrals nuclears que està vigent a Espanya degut a la controvèrsia política i social sobre els avantatges i els inconvenients d'aquest tipus d'energia.

(0,5)

El carbó està en declivi degut a que és recurs no massa abundant i que moltes mines es van tancar per estar exhaurides o no ser rendibles. El gran poder contaminant del carbó també és un fre a la seva explotació.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Exposeu els inconvenients de la dependència energètica del petroli d'acord amb l'esquema següent:

a) evolució dels preus.

La producció de petroli està controlada per un nombre reduït de països que tenen la capacitat de fixar el volum de producció i els preus. Des dels anys 70 s'ha produït un augment sostingut dels preus del petroli, amb dalts i baixos, i l'any 2008 es va arribar a un preu rècord de gairebé 150 dòlars el barril.

(0,25)

La influència del preu del petroli sobre l'economia és molt gran i les pujades del preu del barril de petroli repercuteixen immediatament en els preus de gairebé tots els productes de consum, sobretot per l'alça dels costos del transport i de la producció d'energia.

(0,25)

b) països exportadors.

Els principals països subministradors se situen al golf Pèrsic: Aràbia Saudita, Kuwait, Bahrein, Emirats Àrabs Units, Iraq, Iran, etc. També és important la producció de països situats en altres continents com és el cas de Mèxic, Argèlia, Líbia, Veneçuela, Nigèria i Indonèsia. Els Estats Units i Rússia són també importants productors de petroli.

(0,5)

c) efectes sobre el medi ambient.

El principal efecte derivat del consum de petroli és la producció de CO₂, el principal gas d'efecte hivernacle. També els vessaments de petroli al mar a causa d'averies en els vaixells o a les plataformes d'extracció és un problema ambiental de primer ordre.

(0,5)

Opció B

Exercici 1: Mapa dels climes d'Espanya

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 5 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2 *Medi ambient i paisatges* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de comentar que es tracta d'un mapa temàtic on es representen el diversos climes d'Espanya. La llegenda mostra sis tipus de clima: temperat oceànic, mediterrani càlid, mediterrani amb hivern fred i estiu càlid, mediterrani amb hivern fresc i estiu fresc, d'alta muntanya i semidesèrtic. La font és la pàgina web de l'IGN i l'any el 2010.

(0,5)

El mapa mostra com els climes mediterranis ocupen la major part de la superfície de la Península. El clima temperat oceànic domina la façana cantàbrica, Galícia i el prepirineu aragonès i català. El clima semidesèrtic es localitza només a les Canàries i al litoral de Múrcia i Almeria.

(0,5)

(1)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Anticicló: massa d'aire sotmesa a altes pressions atmosfèriques.

(0,5)

Isòbara: línies que uneixen els punts que registren un mateix valor de la pressió atmosfèrica.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Exposeu quines són les característiques que defineixen el clima temperat oceànic. Es poden esmentar a tall d'exemple les següents:

Temperatures suaus i una baixa amplitud tèrmica

Precipitacions abundants i ben repartides al llarg de l'any encara que poden disminuir a l'estiu.

No hi ha cap període d'aridesa

Alta nuvolositat i humitat ambiental durant tot l'any

Predomini dels vents de ponent

(1)

Esmenteu el nom de cinc capitals de província que es localitzin en aquesta zona.

Es consideraran vàlides les províncies de la façana cantàbrica, de Galícia, i també Pamplona. El corrector valorarà si la resposta és pertinent.

(0,5)

4) [1,5 punts]

a) Quins tipus de vegetació hi prospera?

Sota el clima oceànic hi prospera el bosc temperat caducifoli, sobretot rouredes i fagedes. La degradació del bosc porta a la formació de landes, vegetació arbustiva constituïda per brucs i falgueres.

L'acció humana ha substituït aquest tipus de bosc en molts llocs per plantacions de pins i d'eucaliptus. També als fons del vall s'han establert prats humits amb aprofitaments ramaders.

(1)

b) Expliqueu com són els rius de la zona de clima oceànic i també quins tipus de vegetació hi prospera.

L'alumnat hauria de contestar amb una resposta semblant a:

A causa de les precipitacions abundants que es donen en el clima oceànic hi ha una

quantitat molt gran de rius, regulars i cabalosos.

La majoria són rius curts, a excepció del Miño, ja que neixen a la serralada Cantàbrica, tenen un fort pendent i una força erosiva molt gran.

(0,5)

Exercici 2: Piràmide de població de Catalunya

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius generals 7 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, que han de ser distribuïts de la manera següent:

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de d'esmentar que es tracta d'una piràmide de població de Catalunya on estan representada l'estructura de la població per grups d'edat. A l'eix horitzontal hi ha el percentatge de població mentre que a l'eix vertical l'any de naixement. El costat dret de la piràmide representa la població femenina i a l'esquerra hi ha la masculina.

La font és l'Institut Nacional d'Estadística i les dades són de l'any 2001.

(0,5)

A grans trets la piràmide presenta una forma contractiva, encara que mostra símptomes de recuperació de la natalitat els darrers anys. També es detecten clarament uns buits d'efectius als nascuts en el període 1936-39.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Taxa de natalitat: indica el nombre de naixements per cada mil habitants que han tingut lloc en una població en un període de temps determinat

(0,5)

creixement natural: diferència entre el nombre de naixements i defuncions en un període de temps determinat.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Observeu el gràfic i doneu una explicació per a les següents qüestions:

a) Quina és la causa del buit demogràfic que afecta el grup de 60-64 anys?

La davallada de naixements en el període de la guerra civil.

(0,5)

b) Quin és el motiu de la recuperació demogràfica que es mostra en el grup d'edat de 0 a 4 anys?

A l'arribada d'immigrants de països en vies de desenvolupament, en edat jove, amb un model de família diferent i unes taxes de fertilitat més grans que els de la població catalana.

(0,5)

c) Per què en els grups d'edat dels majors de 65 anys, les dones són majoria?

Es deu a una major esperança de vida de les dones respecte els homes.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Expliqueu la procedència de la població immigrant, la seva distribució territorial i el pes demogràfic en el conjunt de la població catalana.

- a) Els immigrants provenen de les següents àrees:
- Àfrica: Marroc i Àfrica subsahariana.
 - Amèrica llatina: Equador principalment
 - Unió Europea: Romania i després jubilats i executius de grans empreses procedents dels països més rics de la UE.
- (0,5)

- b) Els residents estrangers a Catalunya es localitzen principalment a:
- l'àrea metropolitana
 - les comarques del litoral i el prelitoral.
 - Algunes capitals de comarca interiors com Vic o Cervera.
- (0,5)

- c) La població estrangera suposa el 15% de la població total de Catalunya, encara que en algunes localitat el percentatge pot ser molt superior.
- (0,5)

-

SÈRIE 4

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Mapa del relleu de Catalunya**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius generals 5 i 10 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4: *Medi ambient i paisatges*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

L'alumnat ha de descriure un mapa que mostra els trets físics del territori de Catalunya. La gradació de color indica l'altitud respecte al nivell del mar. El mapa està realitzat a escala, la qual està indicada en la part inferior

La font és l'Atlas Nacional de Catalunya de l'Institut Cartogràfic de Catalunya. Any 2008.

(0,5)

L'alumne ha d'esmentar que les zones de menor altitud es localitzen al litoral, el prelitoral i la plana de Lleida, mentre que les altituds més grans corresponen a la zona del Prepirineu i el Pirineu axial.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

depressió: es defineix com un terreny deprimit entre muntanyes, generalment són d'origen tectònic produïdes per falles que han provocat l'enfonsament d'un bloc de l'escorça. En són exemples la Cerdanya, el Vallès, el pla de Mieres i Santa Pau, la cubeta d'Olot, la plana de l'Empordà, etc. En altres casos la depressió pot estar originada per processos erosius com seria el cas de la plana de Vic, la conca d'Òdena o de l'Anoia, la conca de Barberà, el pla de Bages, etc.

(0,5)

relleu tabular: és el tipus de relleu que caracteritza els altiplans: planes enlairades vorejades per cingleres i vessants escarpats. També es propi dels tossals i turons coronats per una superfície horitzontal.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Expliqueu les diferències existents entre el relleu del Pirineu axial i el del Prepirineu.

L'explicació podria ser similar a la següent:

El Pirineu axial forma un eix en el centre de la serralada mentre que els Prepirineus són serres disposades en paral·lel al sud del Pirineu axial.

Les altituds en el Pirineu axial són superiors a les del Prepirineu, al voltant dels 3000 m en els cims més elevats com la Pica d'Estats (3143m) o el Puigmal (2980 m).

Les serres del Prepirineu superen en pocs casos els 2000 m d'altitud (la serra del Cadí, 2642m).

Els materials del Pirineu axial són d'edat paleozoica: llicorelles i granits, principalment, mentre que al Prepirineu són materials mesozoics i predominen les calcàries.

Al Pirineu axial són visibles les empremtes del relleu glacial com els circs, les crestes i cims piramidals que separen els circs, les valls en forma d'U o de bressol, les valls penjades o comes, etc.

Al Prepirineu les alineacions de muntanyes estan separades per valls i depressions com ara la conca de Tremp.

A l'hora de puntuar la resposta es valorarà que s'esmentin els aspectes següents:

Màximes altituds, al voltant dels 3000 m, en Pirineu axial.

(0,2)

El nom d'algun cim del Pirineu axial i d'alguna serra del Prepirineu

(0,2)

Els materials predominants: llicorelles i granit al Pirineu axial i calcàries al Prepirineu

(0,2)

La presència de formes de modelat glacial al Pirineu

(0,2)

L'existència de valls i depressions interposades entre les serres del Prepirineu

(0,2)

(1)

Observeu el mapa i escriviu el nom de cinc comarques situades en els Pirineus (Pirineu axial i Prepirineu).

Les comarques possibles són:

A) enclavades totalment en els Pirineus: Vall d'Aran, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Cerdanya, Alt Urgell, Alta Ribagorça i Ripollès.

B) Parcialment: Noguera, Solsonès, Berguedà, Garrotxa, Alt Empordà.

Es donarà per bona qualsevol comarca dels dos grups.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Descriviu el paisatge natural del Pirineu axial d'acord amb l'esquema següent:

- formes de relleu principals.
- tipus de clima
- tipus de vegetació

La resposta de l'estudiant pot estar estructurada de diverses formes, des d'un text expositiu fins a una contestació més esquemàtica, punt per punt.

El corrector valorarà que d'una o altra forma es faci referència als aspectes principals del relleu, el clima i la vegetació que caracteritzen el Pirineu axial, així com a les interrelacions que existeixen entre aquests elements.

A l'hora de puntuar la resposta es valorarà que s'esmentin els aspectes següents:

Màximes altituds de Catalunya, al voltant dels 3000 m.

El nom d'algun cim

Els materials predominants

El modelat glacial

Algun exemple de forma de relleu glacial

(0,5)

Domini dels climes d'alta muntanya. Les característiques d'aquest clima són les baixes temperatures de l'hivern, amb nevades freqüents, i uns estius curts i frescos. Pel que fa a les precipitacions són molt abundants i ben repartides entre tots els mesos de l'any.

(0,5)

Predomini de la vegetació de tipus subalpí i alpí que es disposa en pisos o estages altitudinals condicionats per les variacions en les temperatures i les precipitacions que es produeixen al guanyar altitud.

Pel que fa als boscos, predominen les pinedes de pi negre i les avetoses, al pis subalpí.

A partir dels 2200-2300 m l'existència dels boscos no és possible per la brevetat del període estival i el paisatge vegetal està dominat pels prats alpins.

A les muntanyes més altes hi ha encara un nivell de neus permanents on la vegetació es redueix a la presència de molses i líquens.

(0,5)

Exercici 2: Taula de dades de l'índex de desenvolupament humà

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 2 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

L'alumnat hauria de descriure una taula que mostra els valors de l'Índex del Desenvolupament Humà del 2007 en alguns països del món, desglossat en les variables que el componen com són l'esperança de vida, la taxa d'alfabetització i la matriculació en educació i el PIB per càpita

La informació està extreta de l'informe sobre el desenvolupament humà 2009 de la web del PNUD.

(0,5)

La taula mostra enormes diferències entre els països que tenen un bon desenvolupament humà com Noruega, els EUA o Espanya i els que el tenen molt baix, com és el cas de molts països africans. Les diferències es donen en tots els apartats, tot i que no de forma homogènia.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

esperança de vida: edat mitjana que se suposa podrà arribar a viure una persona, calculada a partir de les dades de mortalitat que presenta el grup de població del que forma part.

(0,5)

producte interior brut: és el valor monetari de la totalitat de la producció de bens i serveis produïda en un país i en un període de temps que acostuma a ser d'un any.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Observeu la taula i doneu una explicació al fet que alguns països, com per exemple Cuba, tinguin un valor de l'IDH més gran que altres països amb un PIB superior.

L'alumnat hauria de contestar amb una resposta semblant a:

El càlcul de l'IDH no té en compte únicament el PIB sinó que també valora altres factors com l'esperança de vida i els nivells d'alfabetització i escolarització de la població.

Cuba, malgrat tenir un PIB baix, presenta unes taxes d'esperança de vida i alfabetització superiors als països del seu entorn, fet que fa millorar el seu IDH.

(1)

Analitzeu el valor de l'IDH en el cas d'Espanya

Espanya es troba en un cas similar al de Cuba, presenta un valor de l'IDH més gran que el que li pertocaria pel seu PIB però els valors elevats de l'esperança de vida, l'alfabetització i l'escolaritat ho compensen.

(0,5)

4) [1,5 punts]

A quines àrees geogràfiques pertanyen els països amb els valors de l'IDH més baixos (<0,700)?

Els països que presenten valors de l'IDH inferiors a 0,700 pertanyen al continent africà, a Amèrica Llatina o al sud-est asiàtic.

(0,5)

Expliqueu breument les causes de la baixa esperança de vida que presenten aquests països.

L'alumnat hauria de contestar amb una resposta semblant a les següents:

Les causes de la baixa esperança de vida estan relacionades principalment amb el subdesenvolupament econòmic que presenten aquests països.

La mortalitat infantil és alta a causa d'un sistema sanitari precari.

Molts sectors de la societat tenen uns ingressos econòmics insuficients que provoca que hi hagi una nutrició insuficient, fet que els fa més vulnerables a les malalties.

Les guerres i els conflictes violents de tipus religiós, ètnic i social que afecten de forma crònica alguns d'aquests països provoca altes taxes de mortalitat i és també una causa de la baixa esperança de vida.

Es valorarà a raó de 0,25 punts per cada causa especificada, fins a un màxim d'1 punt

(1)

Opció B**Exercici 1: Mapa de localització de les grans empreses multinacionals**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4 *Territori i activitats econòmiques* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de comentar que es tracta d'un mapa mundi temàtic on es representen el nombre de grans empreses multinacionals existents a cada país. S'utilitzen cinc categories i a més a cada país una xifra indica el nombre total de grans empreses multinacionals existents. La font és el World Investment Report i la data el 2009.

(0,5)

S'aprecia com les grans empreses multinacionals es concentren a Europa, els EUA i el Japó

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

empresa multinacional: una gran empresa que no limita la seva activitat dins les fronteres nacionals sinó que té filials a altres països.

(0,5)

globalització econòmica: procés de vinculació e integració dels mercats financers i de l'economia dels diferents països de manera que les fronteres nacionals perden importància per als moviments de capital i de mercaderies.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Observeu el mapa i indiqueu a quines àrees geogràfiques es concentren les empreses multinacionals. Exposeu els principals factors que han fet possible l'expansió de les empreses multinacionals.

Les empreses multinacionals es concentren a la Unió Europea i als Estats Units, després hi ha la zona de l'extrem orient, amb el Japó i Corea del Sud.

Les empreses multinacionals van sorgir com una evolució de les grans empreses industrials després de la segona guerra mundial. La seva expansió es va basar en l'obertura de filials als països estrangers per tal d'evitar els aranzels duaners.

Actualment la liberalització del mercat de capitals a escala mundial i la progressiva disminució dels obstacles a les transaccions comercials han afavorit la seva expansió.

(1)

Esmenteu el nom de cinc empreses multinacionals que coneixeu.

La llista de respostes possibles és molt gran i el corrector haurà de valorar la seva pertinència. Es puntuarà 0.10 per cada cita correcta.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Exposeu les principals conseqüències de la globalització de l'economia, la uniformització dels gustos artístics i esportius, i els canvis en els hàbits de consum, d'acord amb l'esquema següent:

a) característiques de l'economia de mercat.

És un sistema econòmic basat en els intercanvis comercials segons las lleis de l'oferta i la demanda.

La majoria de recursos pertanyen al sector privat.

L'Estat només intervé per regular el mercat quan es produeixen desequilibris.

La globalització ha comportat més facilitats pels moviments de capitals i mercaderies entre els països.

(0,5)

b) homogeneïtzació dels gustos artístics i esportius.

El fàcil accés a la informació a través dels mitjans de comunicació permet que uns mateixos esdeveniments artístics i esportius puguin ser seguits gairebé en temps real a tot el món, fet que provoca una uniformització en els gustos relatius al món de la música, el cinema, l'esport, etc.

(0,5)

c) canvis en els hàbits de consum.

La globalització comporta l'aparició d'un mercat global on els mateixos productes es posen a disposició del comprador a tot el món. Les campanyes de publicitat són també globals, de manera que el consum de productes tendeix a uniformitzar-se. Cada vegada més les marques de productes fabricats per les multinacionals es troben en tots els mercats del món, així com les mateixes cadenes de restaurants de menjar ràpid, al temps que els grans centres comercials substitueixen gradualment els mercats i comerços tradicionals.

(0,5)

Exercici 2: Taula de la evolució de la població a Espanya

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius generals 7 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, que han de ser distribuïts de la manera següent:

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de d'esmentar que es tracta d'una taula de dades que mostra l'evolució de la població a Espanya per grups d'edats. Les dades corresponen als anys 1900, 1960, 1980, 1995 i 2008 i la població està subdividida en tres grups d'edat . La font és l'Institut Nacional d'Estadística i les dades són de l'any 2009.

(0,5)

La taula mostra una disminució progressiva del grup d'edats 0-19 al llarg del període mentre que es produeix un augment dels dos grups d'edat restants.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Índex de fecunditat: indica el nombre mitjà de fills que una dona tindria al llarg de la seva vida fèrtil.

(0,5)

esperança de vida: edat mitjana que se suposa podrà arribar a viure una persona, calculada a partir de les dades de mortalitat que presenta el grup de població del que forma part.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Observeu la taula i expliqueu les causes del descens dels efectius corresponents al grup d'edats més jove.

L'evolució de la població en edat jove segueix la mateixa pauta que a la resta de països desenvolupats. És un descens motivat per la baixa natalitat que es produeix les dècades dels anys 80 i 90.

No queda reflectida encara a la taula l'augment de natalitat provocada per l'arribada de un gran nombre de població immigrant.

(1)

Igualment exposeu les raons de l'augment de pes del grup d'edats de les persones més grans.

La raó principal és l'augment de l'esperança de vida provocada per les millores en el sistema sanitari i la major qualitat de vida que existeix en els països desenvolupats.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Exposeu els avantatges i els desafiaments que comporta l'envelliment de la població.

Els avantatges fan referència a les condicions de vida de les persones dels grups d'edat més gran, entre les quals es podrien esmentar les següents: una esperança de vida més gran; un augment progressiu de la qualitat de vida dels grups d'edat més grans; més disponibilitat de temps lliure per realitzar activitats lúdiques i d'esbarjo.

(0,5)

Els inconvenients estan relacionats amb que a vegades els Estats no dediquen els suficients recursos per mantenir les prestacions que l'estat del benestar destina a les persones d'edats més grans: pensions de jubilació, cobertura sanitària universal, despeses farmacèutiques, etc., juntament amb la necessitat de centres socials i sanitaris per a la població gran.

(0,5)

Indiqueu altres països que es trobin en la mateixa situació.

L'alumnat pot esmentar qualsevol país desenvolupat, el corrector haurà de valorar la pertinença de la resposta.

(0,5)

SÈRIE 5

A tots els exercicis i opcions, les respostes suggerides i les puntuacions parcials de les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Mapa dels països membres de la Unió Europea**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 3 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 1: *Catalunya i Espanya, a Europa i al món*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Es tracta d'un mapa de tipus polític que reflecteix la composició actual de la Unió Europea. Hi estan representats tots els estats membres i s'hi indica la data d'incorporació a aquesta organització. La font és una pàgina web.

(0,5)

Es poden observar els països que van crear la UE el 1957: Alemanya, Bèlgica, Luxemburg, Holanda, França i Itàlia. Les incorporacions posteriors: Dinamarca, Regne Unit i Irlanda el 1973, Grècia el 1981, Espanya i Portugal el 1986, Finlàndia, Suècia i Àustria el 1995, el conjunt de països integrats el 2004 i les darreres adhesions de Bulgària i Romania el 2007.

(0,5)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Espai Schengen: És el format per aquells països de la UE que han signat l'acord o tractat d'Schengen sobre la lliure circulació de persones, sense necessitat de passar per controls duaners o policials a les seves fronteres. No tots els països de la UE han signat l'acord (el Regne Unit i Irlanda es mantenen al marge), mentre que hi ha països que no formen part de la UE, com Noruega, Suïssa i Islàndia, que s'hi han adherit.

(0,5)

Fons de Cohesió: El Fons de Cohesió finança projectes d'inversió pública als Estats membres de la Unió Europea que tenen un PIB per càpita inferior al 90% de la mitjana comunitària. Són projectes destinats a millorar el medi ambient i la integració de les xarxes transeuropees de transport.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Exposeu breument els aspectes més destacables de la CECA (1951), precedent de la construcció europea:

La Comunitat Europea del Carbó i l'Acer (CECA) va ser un tractat signat per França, Alemanya, Itàlia i els països del Benelux, que tenia com a objectiu aconseguir la lliure competència en el mercat del carbó i de l'acer, per tal d'aconseguir preus més barats i assegurar-ne el subministrament.

(0,5)

b) Expliqueu les característiques i funcions principals de la Comissió Europea.

La Comissió Europea constitueix el poder executiu de la UE, és l'equivalent al govern europeu. Està formada per comissaris escollits pels estats membres de la UE. Les seves funcions principals són la gestió de les polítiques comunitàries: agrícoles, industrials, de telecomunicacions, de transport, de medi ambient, etc.

(0,5)

c) Observeu el mapa i escriviu el nom de cinc països europeus que no formin part actualment de la Unió Europea.

L'alumnat ha d'esmentar cinc països que no formin part de la UE, com per exemple els següents: Suïssa, Islàndia, Noruega, Ucraïna, Bielorússia, Rússia, Croàcia, Sèrbia, Montenegro, Bòsnia-Herzegovina, Macedònia, Kosovo, Albània, Moldàvia, etc.

(0,5)

4) [1,5 punts]

a) Pes de la població europea en el context mundial.

La població de la UE ronda els 500 milions d'habitants, fet que la situa en tercera posició mundial, per darrera de la Xina i la Índia.

(0,5)

b) Objectius que pretén la Política Agrària Comuna (PAC).

Els principals objectius de la PAC són augmentar la productivitat de les explotacions agràries; assegurar unes rendes suficients per a la població que treballa en el sector agrari; garantir l'aprovisionament d'aliments i assegurar uns preus raonables pels consumidors.

(0,5)

c) Què és la zona euro? Indiqueu el nom de tres estats de la Unió Europea que no formin part de la zona euro.

La zona euro la formen el conjunt d'estats de la UE que utilitzen l'euro com a moneda comuna.

(0,25)

L'alumnat ha d'esmentar tres països extrets del grup següent:

Els estats de la UE que no formen part de la zona euro són el Regne Unit, Dinamarca, Suècia, Estònia, Letònia, Lituània, Polònia, Rep. Txeca, Hongria, Romania i Bulgària.

(0,25)

Exercici 2: Fotografia del treball en un hivernacle

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3: *Territori i activitats econòmiques*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Es tracta d'una fotografia d'una explotació destinada a l'agricultura intensiva, un hivernacle, on es practica l'agricultura de regadiu amb una gran productivitat, en aquest cas amb l'obtenció de productes d'horta.

(1)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Agroindústria: fa referència al sector de la indústria que es basa en la manipulació i/o transformació dels productes agrícoles i ramaders (també s'hi poden incloure els forestals i de la pesca) en productes elaborats que es posen a disposició dels consumidors.

(0,5)

Agricultura a temps parcial: es tracta del tipus de treball d'aquells pagesos que tenen una altra ocupació (a la indústria, la construcció o els serveis) a més a més de la dedicada a l'explotació agrària, i sol ser característica dels petits propietaris.

(0,5)

3) [1,5 punts]

a) A quins territoris catalans és més present el tipus d'agricultura que apareix a la fotografia?

A Catalunya l'agricultura intensiva de regadiu, sota hivernacle o a l'aire lliure, és característica de les comarques del Maresme i el Baix Llobregat, amb importants conreus d'horta, així com a les planes regades de la plana de Lleida, el camp de Tarragona i el Baix Ebre-Montsià.

Es donarà tota la puntuació sempre que s'esmentin dues comarques de les anteriorment citades.

(0,25)

I a quins territoris espanyols?

En el cas espanyol cal esmentar tota la costa mediterrània, des de Castelló a Màlaga, especialment València, Múrcia i Almeria, i també a Huelva.

Es donarà tota la puntuació quan s'esmentin dues províncies situades a l'àrea esmentada.

(0,25)

b) l'agricultura intensiva o de mercat es caracteritza per una gran inversió en capital i en tecnologia per tal d'aconseguir uns rendiments molt elevats.

(0,5)

c) Quins són els principals productes que s'obtenen?

Els principals productes que s'hi fan són les hortalisses (tomàquets, pebrots, cogombres, etc.), les flors i les plantes ornamentals.

Es donarà tota la puntuació quan s'esmenti un dels productes citats anteriorment.

(0,5)

4) [1,5 punts]

L'alumne hauria de comentar les següents transformacions:

a) superfície agrària i tipus de conreu:

la superfície agrària en general ha disminuït, per abandonament dels espais rurals menys productius i per influència dels processos urbanitzadors prop de les àrees urbanes.

(0,25)

Pel que fa al tipus de conreu, s'ha incrementat força el regadiu mentre que ha davallat la diversificació productiva dels espais agraris, que han tendit a l'especialització en els productes més rendibles.

(0,25)

b) la població activa agrària:

La població activa agrària ha davallat de forma molt important, amb un envelliment progressiu. També és important el pes creixent dels assalariats agraris i de l'agricultura a temps parcial.

(0,5)

c) les característiques de les explotacions agràries:

Les explotacions agràries han evolucionat cap a menys explotacions, més mecanitzades i tecnificades, amb unes dimensions més grans i amb menor pes de l'explotació familiar tradicional.

(0,5)

Opció B**Exercici 1: Mapa de densitat de població a Catalunya**

A l'exercici 4 es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 7 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4 del document de concreció del currículum *La població i el sistema urbà: dinàmica i desigualtat*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

Es tracta d'un mapa de tipus temàtic que reflecteix la distribució de la població catalana per municipis. La variable emprada és la densitat de població i està representada mitjançant sis intervals diferenciats per colors. Les dades són del 2005. S'observa que les densitats de població més altes es localitzen a l'àrea metropolitana de Barcelona, a la costa i a les àrees properes a algunes capitals provincials i comarcals.

(1)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Poblament: és el procés i la forma d'ocupació del territori per part d'un grup humà o població.

(0,5)

Densitat de població: variable que mesura la distribució de la població en terme de nombre d'habitants per unitat de superfície, generalment quilòmetres quadrats.

(0,5)

3) [1,5 punts]

a) Quins són els eixos i les àrees més poblades?

Es pot observar la desigual distribució de la població que es concentra majoritàriament al litoral i prelitoral, destacant l'Àrea Metropolitana de Barcelona, les àrees urbanes de Tarragona-Reus, de Girona i de Lleida. La costa i els eixos fluvials del Llobregat i del sistema Congost-Ter també mostren una densitat de població per sobre de la resta del territori.

Les causes són de tipus històric i econòmic. En el cas dels eixos fluvials del Llobregat i del Ter s'hi van localitzar diferents assentaments industrials aprofitant la força motriu de l'aigua que van atreure molta població ja a la segona meitat del segle XIX. Les capitals de província han estat importants centres administratius, comercials i de serveis també des del segle XIX.

L'àrea metropolitana de Barcelona deu el seu creixement demogràfic generalitzat a l'impuls que pren la industrialització a partir dels anys 50 i 60 del segle passat, que va atreure importants fluxos migratoris procedents d'altres regions d'Espanya.

La costa és un important atractor de població sobretot amb el desenvolupament de la indústria turística a partir dels anys 60 del segle XX.

(1)

b) Quines són les àrees amb una densitat de població més baixa?

Les comarques del Pirineu i Prepirineu de Lleida (0,25), juntament amb les comarques de l'interior de Tarragona (0,25).

Les causes són degudes al despoblament sofert per aquestes comarques al llarg del segle XX a causa de la poca rendibilitat del sector agrari i l'atracció exercida per les millors condicions de vida i treball ofertes pels centres comarcals propers o les àrees industrials.

(0,5)

4) [1,5 punts]

Expliqueu les característiques del poblament rural a Catalunya.

El poblament rural generalment presenta una baixa densitat de població en comparació amb l'espai urbà. Pot ser un poblament rural de caràcter concentrat si la població es localitza preferentment en nuclis urbans distants entre ells i separats per àmplies zones on predominen els sòls agrícoles i/o forestals.

(0,25)

o bé dispers si la població viu en cases aïllades o en petits nuclis situats a poca distància els uns dels altres.

(0,25)

El poblament rural concentrat és característic de l'àrea pirinenca, de les terres de Lleida i de les comarques més occidentals de Tarragona.

(0,25)

El poblament rural dispers és freqüent a les comarques de Girona.

(0,25)

En l'actualitat l'expansió de formes i morfologies urbanes per tot el territori dona lloc a nous espais que reben denominacions diverses: periurbà, suburbà, rururbà,... en els quals conviuen elements propis de l'espai rural (nuclis rurals, masos, conreus, zones forestals, explotacions ramaderes, ...) amb artefactes relacionats amb les formes de vida urbana com polígons industrials, àrees logístiques, vies de circulació ràpida, urbanitzacions, etc., que provoquen que el límit físic entre els espais rurals i els urbans es difumini de forma gradual.

(0,5)

Es donarà la puntuació completa (0,5) si es menciona **un** dels conceptes (periurbà, rururbà, suburbà) que fan referència als nous espais i s'explica que són àrees amb coexistència d'elements.

Exercici 2: Text sobre el canvi climàtic

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius generals 6 i 8 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2 del document de concreció del currículum *Medi ambient i paisatges*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, que han de ser distribuïts de la manera següent:

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en el seu resum els aspectes següents:

Idees principals:

La temperatura mitjana del planeta ha augmentat i ho continuarà fent durant els pròxims anys.

(0,25)

L'augment serà més o menys important segons l'evolució demogràfica, el model de creixement econòmic i el respecte pel medi.

(0,25)

Si no s'actua reduint les emissions de gasos d'efecte hivernacle, l'escalfament serà elevat i tindrà greus conseqüències.

(0,25)

Es tracta d'un text de caràcter expositiu de Javier Martín Vide, la font és La Vanguardia-Dossier i està publicat l'any 2009.

(0,25)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Desenvolupament sostenible: model de desenvolupament que satisfà les necessitats actuals de la població sense comprometre el dret de les generacions futures a satisfer les seves.

(0,5)

Gas d'efecte hivernacle: gas que absorbeix la radiació infraroja emesa per la Terra i contribueix a l'augment de temperatura de l'atmosfera. Exemples: diòxid de carboni, metà, vapor d'aigua, etc.

(0,5)

3) [1,5 punts]

L'efecte hivernacle és un fenomen natural de l'atmosfera, on una sèrie de gasos, sobretot el vapor d'aigua i el diòxid de carboni, absorbeixen una part de la radiació infraroja procedent de la Terra. Aquest fenomen permet que la temperatura del planeta sigui apta per a la vida. Però l'excés de concentració de diòxid de carboni (CO₂), produït principalment en la combustió de combustibles fòssils, i altres gasos com el metà, provoquen una acumulació de calor en l'atmosfera que comporta un augment global de la temperatura i el reescalfament del planeta.

(0,5)

El vapor d'aigua, el diòxid de carboni i el metà són els principals gasos d'efecte hivernacle.

(0,5)

Les conseqüències previsibles del canvi climàtic són:

Un augment de la temperatura mitjana global, que repercutiria en el desglaç de les geleres de muntanya i dels casquets polars, fet que comportaria l'elevació del nivell del mar que inundaria zones costaneres avui densament poblades.

La modificació del règim de temperatures i precipitacions a moltes regions del món. És probable que fenòmens com temperatures extremes, onades de calor i fortes precipitacions siguin més freqüents. Ciclons, tifons i huracans poden ser més intensos. També es pot exacerbar la desertificació de certes zones climàticament fràgils del planeta.

(0,50)

4) [1,5 punts]

Quines activitats humanes contribueixen al canvi climàtic?:

Les activitats humanes provoquen un augment de gasos hivernacle amb la crema de combustibles fòssils derivada de l'activitat industrial, del transport i de l'ús generalitzat dels automòbils amb motor de combustió, activitats que desprenen grans quantitats de diòxid de carboni i òxid de nitrogen. La desforestació i els incendis contribueixen a aquest fenomen. Les activitats agrícoles i ramaderes també generen metà, producte de la descomposició de la matèria orgànica. Alguns processos industrials generen hidrofluorcarburs, etc.

(0,5)

Quines són les posicions de la comunitat internacional sobre aquesta problemàtica?:

Pel que fa a la resposta internacional als efectes del canvi climàtic cal destacar a la Unió Europea i el Japó com als països més compromesos en la lluita contra el canvi climàtic, mentre que els EUA són reticents a limitar la producció de gasos hivernacle per interessos econòmics. Els països en vies de desenvolupament rebutgen les limitacions per no dificultar el seu desenvolupament (cas de la Xina, Índia...). Actualment els EUA han adoptat una postura més compromesa.

(0,5)

Esmenta una conferència internacional que hagi proposat la limitació de les emissions de gasos hivernacle:

La iniciativa més important relacionada amb l'efecte hivernacle és la conferència de Kyoto de 1997 on es va acordar la reducció de les emissions de CO₂ dels països industrialitzats. Aquest acord s'han revisat i ampliat en posteriors cimera.

(el corrector valorarà també la pertinença de respostes que esmentin les reunions internacionals o conferències, anomenades de les parts, on es desenvolupen els acords de Kyoto i s'avalua el seu compliment, per exemple: (Nueva Delhi, 2002; Montreal, 2005; Copenhage, 2009; etc.)

(0,5)